

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

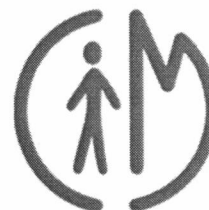
415-27/21

Београд

дел. бр. 13604 датум 21.05.2021.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА МИГРАНТИМА / ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА

Извештај о праћењу поступања према мигрантима на државној граници са Републиком Хрватском

Београд, мај 2021. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВЕ	Прихватни центри у Шиду и Принциповцу, Полицијска станица Шид и Регионални центар граничне полиције према Хрватској
ВРЕМЕ	12. – 17. март 2021. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Центар за интеграцију младих (ЦИМ)
ВРСТА	Редовна
ЦИЉ	Праћење поступања према мигрантима на државној граници
НАЈАВА	Посета РЦГП Хрватска је била претходно најављена, посете осталим установама су биле ненајављене
ТИМ	Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Александра Мићић, <i>Центар за интеграцију младих</i> Лазар Милошевић, <i>Центар за интеграцију младих</i>

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Првог дана, 12. марта, посећени су центри за прихват и збрињавање миграната Принциповац и Шид. У овим центрима НПМ је од службеника Комесаријата за избеглице и миграције прикупио информације од значаја за предмет извештаја и остварио увид у релевантну документацију, а потом обавио разговоре са више миграната који су се тог дана налазили у центрима.⁴ Потом је 15. марта посећен РЦГП Хрватска, где је НПМ од полицијских службеника добио информације о поступању према мигрантима приликом надзора државне границе. Напослетку, 17. марта је посећена ПС Шид, где су од полицијских службеника добијене информације о поступању према странцима.

1.2.3. САРАДЊА СА НПМ

Службеници свих посећених институција су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано оствари свој мандат. НПМ су пружене све тражене информације, омогућен приступ у и фотографисање свих тражених просторија, увид у и фотокопирање релевантне документације и ненадзирани разговори са лицима по избору чланова тима.

⁴ Разговори су обављени помоћу преводиоца, чије услуге су обезбеђене уз подршку Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице (УНХЦР).

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ

2.1. ВРАЋАЊЕ И ПРОТЕРИВАЊЕ

У ПС Шид током 2020. године донето је 94 решења о враћању и 33 решења о враћању са забраном уласка, дакле укупно 127. Међутим, не односе се све ове одлуке на мигранте. Према службеним наводима, решења о враћању се издају за мигранте који се нађу у унутрашњости територије, не на границама.⁵ Такође, решења о враћању се издају онима који су били на издржавању казне затвора или су процесуирани у прекршајном поступку због ремећења јавног реда и мира и других дела. Иако не постоје поуздани подаци о томе да ли су лица заиста напустила земљу, одређени део њих то и учини у остављеном року, најчешће тако што једноставно наставе свој пут, али део њих то не уради. Практично је тешко испратити ко се заиста удаљио у остављеном року, а не поднесе се захтеви за покретање прекршајног поступка против оних који не напусте земљу у року.⁶ Због тога, временом је и смањен број решења о враћању, на пример током 2019. године у ПС Шид је донето 599 решења о враћању.

Механизам принудног удаљења у Републику Хрватску се практично не примењује: последњи случај удаљења странца који је обавио РЦГП Хрватска се догодио 2019. године, када је удаљен држављанин Савезне Републике Немачке. Са друге стране, према подацима РЦГП Хрватска, по споразуму о реадмисији,⁷ током 2020. године Републици Србији је предато 28 лица у скраћеном поступку, као и 57 лица у редовном поступку реадмисије. Уобичајено се дешава да хрватске власти утврде незаконит улазак већ на граничном прелазу, па позову службенике РЦГП како би се уверили да је лице ту. Након 2 – 3 сата које лице потом проведе у Хрватској, враћа се у Србију, односно предаје полицијским службеницима.

Принудна удаљења миграната из земље се обављају у складу са споразумима о реадмисији. У редовном поступку, мигранти пре удаљења бораве у Прихваталишту за странце у Падинској Скели, за које време се чека да се обаве формалности са земљом која би требало да их прими. У ПС Шид током 2020. године донета су свега 2 решења о одређивању боравка у Прихваталишту.

НПМ је у извештајима о надзору над принудним удаљењима странаца указао да би поступак удаљења требало да понуди странцима праву прилику да изнесу свој случај, а службеницима којима је поверено да воде такве случајеве би требало да се пружи одговарајућа обука и приступ објективним и независним информацијама о стању људских права у земљама о којима се ради, како би се створили предуслови да странци не буду изручени у земљу у којој постоји ризик да ће бити подвргнути извршењу смртне казне, мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, односно тамо где им прети озбиљно кршење права зајамчених Уставом.⁸ Такође, НПМ је упозорио да немогућност странаца да своју ситуацију искажу службеницима који одлучују о њиховом враћању може потенцијално довести у ризик од повреде забране принудног удаљења и

⁵ Странци ухваћени у нелегалном преласку државне границе само изузетно добијају решење о враћању, као пример је наведен држављанин Туниса који је ушао у програм добровољног асистираниог повратка.

⁶ Чл. 121. ст. 1. т. 2. Закона о странцима ("Сл. гласник РС", бр. 24/18 и 31/19)

⁷ Споразум између Владе Републике Србије и Владе Републике Хрватске о предаји и прихвату лица чији је улазак или боравак нелегалан, потврђен Законом објављеним у "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 19/10.

⁸ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца бр. 415–80/19 од 30. децембра 2019. год, стр. 12.

тиме повреди забране мучења, на коју је Република Србија обавезана међународним уговорима и домаћим прописима,⁹ па је Министарству унутрашњих послова препоручивао да обезбеди да у поступку доношења решења о враћању странац има могућност да укаже да му у одређеној земљи прети прогон, односно да у њој постоји ризик да ће бити подвргнут тортури; да надлежни орган оцени ове наводе и утврди да ли постоје разлози за забрану принудног удаљења; те да наводи странца и утврђење надлежног органа буду наведени у образложењу решења о враћању.¹⁰ У одговору на ову препоруку, Министарство је навело да је у плану да се у сарадњи са УНХЦР организују и одрже семинари и обуке за полицијске службенике "запослене по линији странаца" на целој територији Републике Србије, везано за сагледавање испуњености услова за доношење решења о враћању у сваком конкретном случају, препознајући чињеницу да је у сваком поступку неопходно да полицијски службеник сагледа и оцени да ли је испоштовано начело забране враћања (*non-refoulement*).¹¹ Министарство је навело и да због епидемијских мера и ситуације у вези са епидемијом заразне болести у протеклом периоду није било могуће реализовати ове активности, али да ће у наредном периоду оне бити "један од приоритета".¹²

НПМ је добио више навода о противправном протеривању миграната из суседних земаља. Ово се наводно дешава након што мигранти незаконито пређу државну границу и буду ухваћени од стране полицијских службеника или других службеника задужених за спровођење закона у близини границе, а у појединим случајевима и даље од ње, у дубини територије земље. Уобичајено покушавају да наставе пут, односно уђу у Хрватску, у возовима и теретним камионима. Протеривање је понекад праћено насиљем, а често уништавањем или одузимањем личне имовине, као што су мобилни телефони. Након тога, враћају се у центре за прихват и збрињавање, најчешће сами, а има и случајева да их полиција доведе. Генерални утисак након обављених више десетина разговора са мигрантима смештеним у прихватним центрима и са службеним лицима је да велики број њих који илегално уђу у Хрватску, Мађарску, Босну и Херцеговину и Румунију сведочи о незаконитом протеривању и физичком и вербалном насиљу од стране полиције суседних земаља, као и о отимању новца, личних предмета, телефона и слично. С обзиром на положај оба прихватна центра, мигранти са којима је разговарано највише се жале на поступање хрватске полиције.

На пример, група младића од 19 - 27 година из Авганистана је ушла у Србију из Бугарске. У Бугарској су били у Busmantsi detention центру 25 дана. Након што су успели да уђу на територију Србије сами су дошли до кампа уз границу са Хрватском. Тиму НПМ су се пожалили на поступање полиције у Бугарској и Турској, као и да су на граници између Турске и Бугарске доживели насиље од стране граничне полиције и једне и друге земље. Још увек нису покушавали да пређу границу са Хрватском, што намеравају. Нико није изразио нити има намеру да поднесе захтев за азил у Србији.

⁹ Чл. 3. Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, ратификована Законом објављеним у "Сл. лист СФРЈ – Међ. уговори", бр. 9/91, односно чл. 83. Закона о странцима.

¹⁰ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - јануар – март 2020. године, бр. 4115-62/20 од 29. јуна 2020. год, стр. 12; Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - април – септембар 2020. године, бр. 4115-113/20 од 12. новембра 2020. год, стр. 20.

¹¹ Акт Управе граничне полиције бр. 26-174/20 од 12. августа 2020. год.

¹² Акт Управе граничне полиције бр. 26-7/21 од 25. јануара 2021. год.

Младић који у кампу борави преко 9 месеци сведочи о незаконитом поступању хрватске полиције при илегалним покушајима да пређе границу. Он тврди да је 5 пута прешао границу са Хрватском. Сваки пут је био ухваћен од стране хрватске полиције и враћен на границу са Србијом одакле је натеран да се врати натраг. Полиција би му сваки пут узела новац, телефон и обућу.

Младић из Ирака говори о својим негативним искуствима са полицијом у Бугарској, где је доживео физичко насиље, док лице из Судана говори о насиљу на граници са Румунијом преко које је 3 пута покушавао да настави пут. Румунска полиција му је одузела телефон и новац, а добио је и батине сваки пут. Када би отишао на границу, требало би му 6 дана да се врати до кампа с обзиром да би сваки пут остајао без новца. Овај мигрант тврди и да је у децембру 2020. на територији Србије у близини Бање Ковиљаче пробао да пређе границу са Босном и Херцеговином ударан од српске полиције пендреком у пределу леђа, руку и ногу уз образложење да не сме да се креће у близини границе. Повреде од наводних удараца у тренутку посете нису биле више видљиве нити их је он документовао лекарским прегледом.

Младић из Авганистана говори о томе како је њему и његовој мајци са којом борави у кампу и са којом је илегално улазио у Хрватску у више наврата полиција Хрватске узимала телефоне, новац, тукла их, понижавала и потом враћала недалеко од границе са Србијом одакле би настављали натраг пешице, понекад и раздајину од преко 20 километара.

Мајка дечака од 9 година из Сирије покушавала је да настави пут више пута и она говори о насиљу мађарске полиције за коју сведочи да је чак тукла и њеног деветогодишњег сина. Њеног брата је на територији Хрватске ујео пас граничне полиције.

Породица из Ирака такође сведочи о нападима полицијских паса хрватске и полиције Босне и Херцеговине. Наиме, мајка тврди да је при покушају да пређе границу и оду у Босну и Херцеговину полиција пујдала псе на њих, плашила их и врећала. Узели су им мобилне телефоне и новац, чак су их на реци Дрини убацили у чамац који су дрмали у намери да их заплаше. Након тога су остављени у шуми без хране и воде. Били су уплашени, а пут натраг су успели да пронађу после неког времена пратећи трагове тракторских гума. На повратку у Шид су били код лекара, а своје искуство су пријавили једној невладиној организацији. Ова породица понавља причу о томе да их полиција остави 3- 10 километара од границе одакле морају да пешаче назад.

Један мигрант је тврдио да је у Хрватској, дубоко на територији био ухапшен и одведен у детенцију у неко место близу Ријеке. Тамо је провео неколико дана у просторији са више лица у неадекватним материјалним условима. Овом приликом полиција је по његовим тврдњама употребљавала силу и електро шокове. Након 2 дана су пуштени без објашњења.

Сви сведоче да се приликом насилног враћања из суседних земаља, без обзира на то што гласно узвикну да траже азил, полиција не обазире на то и наставља са илегалним поступањем.

2.2. ПРИСТУП ПРОЦЕДУРАМА

Мали број миграната који се налазе у прихватним центрима жели да уђе у поступак азила. У дану посете, у прихватним центрима ниједан мигрант није био регистрован да је изразио намеру да тражи азил у Србији.

За разлику од претходног периода када је НПМ посећивао ове центре, не региструју се сви мигранти, већ само они који заиста имају намеру да траже азил. Регистрација миграната који се налазе у прихватним центрима се обавља у ПС Шид, а они који намеру изразе пред службеницима РЦГП Хрватска се воде у подручне полицијске управе, с обзиром да РЦГП не издаје потврде. Ипак, током 2020. године, ПС Шид није издала ниједну потврду о регистрацији нити је РЦГП Хрватска поступала према мигрантима који су изразили намеру да траже азил.

Мигранти могу сами да изразе намеру да траже азил тако што би се јавили патроли или дошли у станицу полиције. Могу се обратити и службеницима Комесаријата за избеглице и миграције, од којих би добили да попуне упитнике Канцеларије за азил, па би их онда водили у ПС Шид. Такође, УНХЦР је редовно присутан у центрима за прихват и збрињавање миграната и обавља процену потреба сваког новопридошлог мигранта. Лицу коме је потребна међународна заштита, поучиће о његовим правима и могућностима и упутити на удружење које пружа правну помоћ у поступку азила. Удружења која имају активности у центрима такође на свакодневном нивоу пружају подршку кроз мотивацију, саветовање и решавање осталих релевантних проблема, па и у погледу процедуре азила. Након регистрације у полицијској станици, мигранти који су изразили намеру би се преместили у неки од центара за азил. Мигранти у прихватним центрима наводе да су упознати са тим коме могу да се обрете у случају да желе да уђу у азилну процедуру.

Идентификација миграната се обавља помоћу формулара, који постоји на више језика и који полицијске патроле, као и полицијски службеници у станицама, имају уз себе. Са свим мигрантима се обављају разговори, како би се између осталог уочили они који су евентуалне жртве кријумчарења или насиља. По правилу, разговора се са групом која заједно путује, а често се обављају и индивидуални разговори. Комуникација се обавља на енглеском језику или помоћу преводилаца које обезбеђује Комесаријат или удружења која су присутна на терену. Мигранти који су дуже на територији Републике Србије се служе и српским језиком.

Према мигранткињама овлашћења примењују полицијске службенице, а близу половине радно ангажованих у РЦГП Хрватска су жене. Центри за социјални рад се увек укључују када се ради о малолетницима без пратње. Деца до 14 година се не фотографишу нити дактилоскопирају. Њима се поставља привремени старатељ из локалног центра за социјални рад. За малолетне мигранте без пратње су одређена два центра за азил, као и пет установа домског типа. Они неко време проводе у прихватном центру у који су се јавили, да би првом приликом били премештени у установу која је намењена за њих. Тамо добијају и другог старатеља. Ипак, они тамо кратко остану па се поново врате у ове прихватне центре, с обзиром да желе да буду у близини границе са Хрватском. У дану посете, у прихватним центрима није било малолетника без пратње.

У ПС Шид позивају локални центар за социјални рад у случају малолетних миграната без пратње, али представници цента због недостатка ресурса – стручних радника,

преводилица и службених возила, ретко излазе на терен. У заштити деце избеглица и миграната без пратње, кључну улогу имају центри за социјални рад који имају законом прописану обавезу да штите права све деце, укључујући и малолетне мигранте без пратње, због чега је њихово адекватно функционисање основ заштите најбољег интереса детета.

У ПУ Сремска Митровица, која покрива готову целокупну територију Срема у Србији, постоји само 1 полицијски службеник који се бави откривањем и сузбијањем кривичних дела у вези са кријумчарењем људи, што представља значајан недостатак ресурса који би требало унапредити, имајући на уму осетљивост теме и неопходну заштиту жртава или оних који су у ризику да то постану.

НПМ указује надлежним министарствима – Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарству унутрашњих послова на недостатак ресурса за поступање према мигрантима на граници са Хрватском који је описан у тексту изнад, како би у складу са могућностима предузели мере да се ови недостаци отклоне.

У прихватним центрима је присутна Међународна организација за миграције (ИОМ), која спроводи свој програм *Assisted Voluntary Return and Reintegration*. У центрима су уочени плакати ИОМ, са потребним информацијама и контактима. Мигранти који су ушли у програм добровољног повратка такође добијају решење о враћању, како би могли да изађу из земље, с обзиром да по правилу немају путне исправе. Према подацима ПС Шид, у земљу порекла посредством ИОМ програма враћено је 27 миграната током 2020. године, као и њих 3 од почетка 2021. године. Мигранти са којима је НПМ обавио разговоре су навели да су упознати са овим програмом.

Сви мигранти са којима је тим НПМ обавио разговоре у ПЦ Шид су добро обавештени о доступним сервисима помоћи и подршке и томе коме могу да се обрате у случају повреде права или неке друге потребе. У ПЦ Принциповац је уочен мањак интересовања смештених миграната за доступне сервисе. Иако су у оквиру Центра истакнута бројна обавештења на више језика и полиција је стално присутна у Центру, од више лица је добијена информација да наводно не знају коме за шта могу да се обрате и које су им услуге и сервиси доступни.

2.3. ЛИШЕЊЕ СЛОБОДЕ И УСЛОВИ ПРИЈЕМА

Прихватни центри су отвореног типа. Изласци из њих су дозвољени свакодневно, а мигранти приликом изласка добијају потврду да су смештени у том центру. Иако постоји начелно правило да би требало да се врате до одређеног времена, толеришу се и дужи останци. Такође, сви могу и на дуже напустити центар у ком се налазе, неки од њих се јаве службеницима који раде у центру, а неки не. Они који се јаве добијају потврду да су смештени у центру и место им се чува неколико дана, али чак и ако се појаве након протекла тог времена добиће друго место, с обзиром да има слободних капацитета. Према наводима службеника Комесаријата, полиција мигранте које затекне ван центара, а без потврда да су овде смештени, упућује да се врате у центар. Дужина боравка миграната у центрима варира, у зависности од тога када одлуче да наставе пут и да ли у томе успеју.

Приликом посета центрима утврђено је да су животни услови углавном задовољавајући. Собе су претежно вишекреветне, хигијена је на задовољавајућем нивоу, приступ топлој води и оброци су обезбеђени. Током разговора са мигрантима нису добијене жалбе на смештај или на животне услове. Ипак, уочљиво је да су смештајни услови на вишем нивоу у ПЦ Шид, где су смештене породице, у односу на ПЦ Принциповац, где су одрасли мушкарци и где је мало њих заинтересовано да одржава просторије које користи, што је и уочио и тим НПМ током посете. У дворишту ПЦ Принциповац се налазе рапхолови, чију употребу је НПМ већ критиковао.¹³ Ипак, притисак на центре који се налазе уз границу је толики да се чини да је њихова употреба овде и после укидања ванредног стања у земљи неизбежна.¹⁴ Мигранти желе да бораве што ближе граници, како би лакше наставили свој пут, па су центри који се налазе на излазу из земље под већим оптерећењем. Центри за прихват и збрињавање миграната на југу и истоку земље имају довољно места у чврстим објектима, али се мигранти не задржавају у овим центрима. Током разговора које је НПМ обавио са мигрантима у ПЦ Принциповац они су смештај у ПЦ Прешево доживљавали као казну, на пример наводили су да избегавају да иду ван Центра без потврде да су овде смештени, јер ће их полиција, уколико немају потврду, одвести у Прешево, што се наводно дешавало почетком 2021. године мигрантима који бораве у неформалним местима окупљања.

Још један проблем збрињавања миграната на западу земље су неформална места окупљања у шумама у Батровцима, која и даље постоје и у којима бораве мигранти који не желе да уђу у институције система. Поједине хуманитарне организације и поред апела Комесаријата за избеглице и миграције и даље обезбеђују помоћ и тим групама миграната. Боравак у овим центрима је изузетно опасан, овде су рањиве групе подложне кријумчарима и трговини људима, крађи, насиљу и другим незаконитим радњама и немају помоћ и заштиту коју им могу пружити медицинско особље, службеници Комесаријата и друге службе и организације које су присутне у центрима.

¹³ Извештај о посетама прихватним центрима у Обреновцу и Адашевцима, бр. 415-37/20 од 16. јуна 2020. год.

¹⁴ Током важења Уредбе о мерама за време ванредног стања ("Сл. гласник РС", бр. 31/20, 36/20, 38/20, 39/20, 43/20, 47/20, 49/20, 53/20, 56/20, 57/20, 58/20 и 60/20) избеглице, мигранти и тражиоци азила нису могли напустити прихватне центре и центре за азил како би се спречило неконтролисано ширење корона вируса. Забрана напуштања центара за азил и прихватних центара продужена је Наредбом министра здравља о ограничењу кретања на прилазима отвореном простору и објектима прихватних центара за мигранте и центара за азил ("Сл. гласник РС", бр. 32/20). Ове мере су довеле до пренасељености у појединим центрима за прихват и збрињавање миграната.

Центри имају амбуланте и у сваком центру је присутно медицинско особље – лекар и медицински техничар, радним данима од 8 – 14 часова.¹⁵ Мигранти којима је потребна додатна медицинска нега се воде у локалне здравствене установе – Дом здравља Шид или Општа болница у Сремској Митровици. Лекове и друга медицинска средства добијају без накнаде.

У ПЦ Принциповац полицијски службеници су стално присутни. ПЦ Шид редовно обилазе и долазе на позив службеника Комесаријата, у случају ремећења реда. У прихватним центрима се води евиденција ванредних догађаја у форми електронског "извештаја о инциденту", у који службеници Комесаријата уписују све релевантне информације о догађајима. Поступање према мигрантима који ремете ред у центрима је препуштено локалној полицији. **НПМ похваљује евидентирање ванредних догађаја и истиче да је ово у складу са препоруком НПМ да Комесаријат за избеглице и миграције у свим центрима за прихват и збрињавање миграната успостави евиденцију ванредних догађаја.** Како је НПМ истакао и приликом упућивања препоруке, ово доприноси ефикасној размени информација о дешавањима на терену и стању безбедности, а у циљу правилног и благовременог реаговања.¹⁶ Додатно, уредно вођење евиденција доприноси добром управљању институцијом, представља једну од гаранција заштите основних права лица и помаже у оптимизацији управљања подацима. Такође, **НПМ похваљује и праксу благовременог обавештавања полиције о ремећењу реда у центрима и препуштања поступања према изгредницима овлашћеним службеним лицима.** Ово је такође НПМ препоручивао у својим извештајима о посетама прихватним центрима, указујући да су полицијски службеници ти који су посебно обучени за овакво поступање и имају на располагању законом прописана овлашћења.¹⁷ Истовремено, НПМ је приликом ове посете ПЦ Принциповац уочио да би евиденција о ванредним догађајима требало уредније да се води. Иако је уочено да су се у међувремену десили одређени догађаји који захтевају евидентирање,¹⁸ последњи извештај је из октобра 2020. године.

1.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће обезбедити да се у Прихватном центру у Принциповцу уредно води евиденција ванредних догађаја.

У ПЦ Шид је мирније, због структуре миграната који су овде смештени и свега неколико инцидената је евидентирано у последњих 6 месеци.

С обзиром да су центри отворени, догађа се да изгредници побегну одмах након сукоба. У ПЦ Принциповац непосредна близина границе са Хрватском им омогућава и да уђу на хрватску територију практично чим прескоче ограду Прихватног центра.

¹⁵ У ПЦ Принциповац једно време није било лекара и био је присутан само техничар, а од недавно је лекар поново у Центру.

¹⁶ Извештај НПМ о посети ЦА Крњача, бр. 281-49/17 од 3. јула 2017. год.

¹⁷ Извештај НПМ о посети ПЦ Обреновац, бр. 281-2/18 од 6. фебруара 2018. год; Извештај о посетама ПЦ Обреновац и Адашевци, бр. 415-37/20 од 16. јуна 2020. год.

¹⁸ На пример, неколико дана пре посете један мигрант је у амбуланти пријавио убод ножем, што је медицинско особље наводно пријавило службеницима Комесаријата.

РЦПП Хрватска је током 2020. године поднела 103 кривичне пријаве, од тога 21 због кривичног дела недозвољен прелазак државне границе и кријумчарење људи. Поднето је 3013 захтева за покретање прекршајних поступака, од тога 682 због прекршаја из Закона о граничној контроли¹⁹ и 41 због прекршаја из Закона о странцима. Такође, 2535 прекршаја је откривено приликом граничних провера, а 478 током надзора државне границе. Према службеним наводима, највећи број прекршаја из Закона о граничној контроли се односи на домаће држављане без важеће путне исправе. Током 2020. године, РЦПП Хрватска није одређивала задржавања у прекршајном поступку.

Према подацима РЦПП Хрватска, у току 2020. године 569 лица у 220 случајева је спречено да на нелегалан начин пређе државну границу. Када је у питању излаз из земље, ради се о 335 мушкараца, 2 жене, 68 дечака и 1 девојчица. Међу странцима који су спречени да нелегално пређу границу највише је било оних пореклом из Авганистана – 353, од тога 287 мушкараца, 65 дечака и 1 девојчица. Ови бројеви су мањи у односу на 2019. годину, када је 818 лица у 338 случајева спречено да нелегално пређе државну границу, такође у највећем броју случајева се радило о странцима из Авганистана. Ово је вероватна последица смањеног броја прелазака државне границе током пандемије заразне болести.

Током 2020. године, полицијски службеници РЦПП Хрватска нису употребљавали средства принуде нити је РЦПП примила притужбе на њихов рад.

Према службеним наводима у ПС Шид, скоро сви захтеви за покретање прекршајних поступака против миграната се одбаце због немогућности да се обезбеди преводилац за ретке језике, као што је пашту. Након што поступајући суд одбаци захтев, патрола вози мигранте до прихватног центра. Такође, судови са нарочитим обзиром поступају када воде поступак против одраслих чланова породице, па како не би раздвајали породицу кажњавају их опоменом. Грађани пријављују мигранте полицији, што они у појединим случајевима оцењују као мржњу и дискриминацију и тврде да се не осећају добродошлим. Према службеним наводима, заиста је било више случајева када су грађани без стварног разлога пријављивали мигранте полицији.

Као што је раније наведено,²⁰ према подацима РЦПП Хрватска током 2020. године по споразуму о реадмисији Републици Србији је предато 28 лица у скраћеном поступку реадмисије, и то 26 мушкараца и 2 жене, од тога 1 малолетник. Овај број је мањи у односу на број обављених реадмисија у скраћеном поступку из 2019. године, када је у земљу враћено 54 лица, и то 50 мушкараца и 4 жене, сви пунолетни. Лица која се врате у поступку реадмисије се региструју уколико изразе намеру да траже азил или се против њих подноси захтев за покретање прекршајног поступка или се предају подручним полицијским управама ради евентуалног поступка враћања. Према службеним наводима, захтев се не подноси уколико су од хрватских власти добили податак да је прекршајни поступак већ спроведен. Напослетку, мигранти ће поново завршити у неком од центара за прихват и збрињавање, са или без решења о враћању.

¹⁹ "Сл. гласник РС", бр. 24/18.

²⁰ Поглавље 2.1. Враћање и протеривање.

2.4. ОДГОВОРНОСТ ЗА ЉУДСКА ПРАВА НА ГРАНИЦАМА

Заштитник грађана и НПМ имају несметан приступ свим местима на којима се налазе мигранти. Такође, неограничен је приступ свим информацијама о поступању према њима, укључујући и процедуре на границама. Поступајући по препоруци НПМ,²¹ Комесаријат за избеглице и миграције је поставио информације о могућности подношења притужбе и контакт податке Заштитника грађана.

Организације цивилног друштва такође имају активности у центрима за прихват и збрињавање. Ради се о различитим радионицама, намењеним оснаживању, подршци или сврсисходној окупацији времена. Представници удружења која заступају мигранте у азилним и другим поступцима такође приступају центрима и другим местима на којима се мигранти налазе, уз претходну најаву.

Комесаријат за избеглице и миграције је поступајући по препоруци НПМ да успостави механизам притуживања,²² отворио и-мејл адресу на коју мигранти могу поднети притужбе на услове и поступање према њима у центрима. Обавештења о овоме су уочена видно истакнута у свим центрима које је НПМ посетио. Такође, у центрима су постављене и кутије за подношење притужби. Ову могућност према службеним наводима мигранти ретко користе.

Мигранти центре на западу земље користе као привремени смештај до наставка пута. Имајући у виду актуелну руту, сви су ушли у Србију из Северне Македоније, изузетно из Бугарске или из неке друге земље и покушавају да наставе пут преко Хрватске, Босне и Херцеговине, Мађарске или Румуније. Као што је раније наведено, НПМ је током посета прихватним центрима од појединих миграната са којима је разговарао примио наводе о недозвољеном протеривању, које је понекад праћено и физичким насиљем.²³ Ове оптужбе се односе на службенике страних земаља. Општи утисак је да мигранти немају интерес да се баве овим питањем, с обзиром да желе да напусте земљу што пре, односно да што брже прођу кроз следећу земљу која се налази на њиховом путу.

Оптужбе о недозвољеном протеривању и физичком насиљу се евидентирају у центрима за прихват и збрињавање. Само у јануару и фебруару 2021. године у ПЦ Принциповац забележено је 641 навода миграната да је дошло до оваквог протеривања, а у ПЦ Шид 77, у оба прихватна центра са територија Хрватске, Мађарске и Румуније. О овоме се извештава Комесаријат за избеглице и миграције кроз редовне извештаје које достављају центри под његовом надлежношћу. Према службеним наводима, дешавало се да полицијски службеници затраже документацију о догађају којом располаже центар. Евентуалне повреде збрињавају лекари присутни у центрима или Служба хитне медицинске помоћи. Уочено је да се повреде детаљно описују и фотографишу и да се од мигранта узима изјава о начину настанка. У ПЦ Принциповац лекари наводе да се насиље смањило у протеклом периоду, а у ПЦ Шид лекари наводе да се спорадично појављују случајеви физичког насиља, неколико у последњих 6 месеци и да се пријављују чак и уједи полицијских паса.

²¹ Извештај о посетама ПЦ Обреновац и Адашевци, бр. 415-37/20 од 16. јуна 2020. год

²² Извештај о посетама Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима, бр. 281-98/16 од 12. децембра 2016. год.

²³ Поглавље 2.1. Враћање и протеривање.

Лекари о повредама које су настале насилно обавештавају полицију. Према наводима полицијских службеника ПС Шид, ова станица у просеку 2 пута месечно добија информацију о насилном поступању према мигрантима приликом преласка државне границе. О томе се сачињава извештај о догађају и доставља у рад Одсеку за странце. Према инструктивној депеши, по добијању информација би требало да се обави разговор са лицем, да се фотографише, прикупи документација о повредама и све да се достави Управи граничне полиције. Ипак, због незаинтересованости самих миграната, који често нису доступни након што санирају повреде и нису вољни да сарађују у погледу документовања насиља, ово није увек могуће обавити. Током 2020. године је 6 оваквих пријава, са комплетном документацијом, достављено Управи, последња 21. октобра 2020. године. Полицијски службеници наводе и да се дешава да мигранти у пратњи представника хуманитарних организација долазе у полицијску станицу да пријаве насиље приликом преласка државне границе и да им ово умногоме олакшава прикупљање релевантних информација.

Поред тога, догађа се да полицијски службеници РЦП Хрватска од хрватских власти преузму лица која тврде да су хрватски службеници према њима поступали насилно. Неки од њих имају и повреде, које збрину екипе Службе хитне медицинске помоћи. О томе се такође обавештава Управа граничне полиције, а укаже се и хрватским властима приликом преузимања. Према службеним наводима, овакве ситуације су биле чешће током 2015. и 2016. године и мање их је у последње време.

НПМ сматра да је у циљу стварања свих услова за законито управљање миграцијама, рачунајући и поступање према ирегуларним мигрантима, потребно подстаћи државе да у највећој мери сарађују. Ово подразумева истрагу свих навода о кршењу људских права и сарадњу ради ефикасне борбе против незаконите миграције и успостављања брзе и делотворне процедуре и безбедног и уредног повратка миграната који не испуњавају услове за боравак у земљи. Из наведених разлога, као и због озбиљности навода о незаконитом поступању које је тим НПМ чуо од миграната током посета центрима, НПМ би желео да добије информације о даљем поступању Управе граничне полиције по пријавама о незаконитом поступању службеника страних држава.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије детаљније информације о поступању по пријавама о незаконитом поступању страних службеника према мигрантима које Управи граничне полиције достављају подручне полицијске управе и регионални центри граничне полиције.